правове забезпечення в освіті відіграє в суспільстві унікальну роль, формуючи особистість і її світогляд, розвиваючи творчі нахили, закладаючи основи необхідних для життя знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грига В. Особливості формування національних інноваційних систем / В. Грига // Вісник НАН України. – 2009. – № 10. – С. 22–35.
2. Дичківська І. М. Інноваційні предметні технології: навчальний посібник. – К. : Академія видав. 2004. – 352 с.
3. Крапивний І. В. Перспективи розвитку національної інноваційної системи в Україні/ І. В. Крапивний // Механізм регулювання економіки. 2011. – № 1 – С. 73–79.
4. Монаєнко А. Нормативно-правова база розвитку освіти та науки в Україні / А. Монаєнко // Право України. – 2007. – № 10. – С. 76–78.
5. Шаповалова Л. Складові національної інноваційної системи та рівень їх розвитку в Україні / Л. Шаповалова // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. – 2011. – № 121–122. – С. 94–98.

Бережна Людмила Валентинівна – учитель, методист, директор Криворізької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 69

О. В. Бринцев

ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Намагаючись не відставати від технічного прогресу вітчизняна судова система прагне зробити спілкування між судами і учасниками судового процесу більш зручним і комфортним. Для цього в чинне процесуальне законодавство України вносяться зміни, котрі поступово переводять окремі елементи судового процесу в електронний режим. Окремі з засобів електронної взаємодії між судом і учасниками судового процесу вже повністю увійшли в повсякденне життя, деякі лише набирають популярності, деякі в силу різних причин залишаються на експериментальній стадії.

Вже на даній стадії можна виявити конкретні елементи електронного судочинства, які потребують певного вдосконалення. Так, попри усі очевидні переваги електронного судочинства проект «Електронний суд»

не набув широкої популярності і просування його відбувається вкрай повільно. Те саме стосується деяких інших загальнодержавних електронних проектів у судочинстві (Інтернет сайтів судів, використання ЕЦП, відео конференцій тощо). Узагальнення та аналіз наявної інформації з цього приводу дозволяє назвати такі основні стримуючі чинники.

По-перше, це відсутність єдиної уніфікованої інформаційної платформи для спілкування учасників судового процесу з судом та з іншими державними органами. Таке становище змушує користувачів використовувати різні програмні та апаратні засоби для одержання доступу до різних сервісів. Необхідність реєструватися в різних реєстрах, подавати різного роду заяви про забезпечення доступу до окремих сервісів, інсталювати різні програмні продукти, одержувати різні ідентифікатори, коди доступу, підтримувати їх в актуальному стані тощо в підсумку робить сучасне електронне урядування взагалі і електронне судочинство зокрема більш клопітким та ємким по часу ніж звичайне паперове.

По-друге, це відсутність єдиних стандартів щодо інформаційного контенту, котрим мають відповідати відповідні судові інформаційні ресурси, та відсутність стимулів щодо їх покращення. Тому відповідні ресурси часто наповнені непотрібною та/або неактуальною інформацією.

По-третє, це відсутність належного фінансування судової системи і в т.ч. видатків на її інформатизацію. В результаті суди неспроможні задовольнити потреби усіх бажаючих скористуватися відповідними сервісами внаслідок недостатності програмно-апаратних потужностей та браку персоналу.

По-четверте, це дисонанс інформаційних технологій та процесуальних правил. Традиційно консервативний законодавець наразі рухається в напрямку вбудовування нових інформаційних технологій в існуючу систему процесуальних норм. Правила судового процесу, якщо і змінюються, то лише фрагментарно, в мінімально необхідному для того чи іншого нововведення обсязі. Судовий процес в цілому залишається незмінним, не зважаючи на те, що він в основному носить доволі архаїчний характер. За таких обставин ККД від більшості електронно-інформаційних інновацій в судовий процес є мінімальним. Це все одне, що намагатися гужовий транспорт оснастити новітніми засобами супутникової навігації, або стрілецький лук лазерним прицілом. Такі інновації незначно пришвидшать перший і не зроблять ефективнішим другий.

Вбачається, що усі проблеми на шляху інформатизації судочинства є похідними від однієї проблеми тектонічного порядку. Це проблема

цільової орієнтації державного апарату. На відміну від бізнесу, який природно орієнтується на потреби користувачів, держава в особі своїх органів традиційно орієнтується на власні потреби, ігноруючи повністю або частково потреби споживачів своїх послуг – бізнесу і громадян.

Відповідно, істотно розрізняються технологічні процеси взаємодії з споживачем. Зокрема, при взаємодії з бізнесом споживач найчастіше має єдину точку контакту, а всі внутрішні проблеми, пов'язані з його обслуговуванням, розв'язуються всередині бізнесу відповідно до внутрішніх процедур. У взаєминах між державою та споживачами державних послуг зазвичай все відбувається навпаки – існує велика кількість точок контактів, а виконання відповідної встановленої державою процедури по їх синхронізації є обов'язком замовника. Реєстрація в різних реєстрах, збір документів, перенесення їх з одного органу в інший для реалізації найпростіших транзакцій (оформлення прав власності, здачі звітності тощо) покладено не на державу, а на споживача. При цьому, в більшості випадків саме держава в особі своїх різних органів є володільцем інформації, обмін якою покладається на споживача.

З урахуванням викладеного можна виділити такі основні напрямки роботи по виправленню існуючих недоліків і запровадженню справжнього електронного судочинства, як елементу електронного урядування.

По-перше, це кардинальна переорієнтація всієї філософії державного електронного урядування з потреб державного апарату на потреби споживачів. Необхідно в раках державно-приватного партнерства розробити і запровадити таку систему стимулювання, котра б змушували усіх розробників програмних та апаратних продуктів піклуватися не про зручність їх для державних органів (адміністраторів або користувачів), а перш за все про зручність їх для тих, хто знаходиться «по інший бік монітору» – громадян та бізнес структур.

По-друге, це уніфікація електронних технологій. Доступ споживача до будь-якого державного електронного сервісу повинен здійснюватись за єдиними, простими і зрозумілими правилами. Державні органи повинні діяти в одному, або в спорідненому технологічному просторі. Останній повинен забезпечувати можливість вільного обміну інформацією щодо споживача між усіма державними органними із максимальним ступенем автоматизації цього процесу.

По-третє, це персоніфікація і універсалізація доступу. Доступ до інформації з обмеженим доступом та інших персоніфікованих сервісів

держави повинен бути прив'язаний не до державного органу, який ними оперує, а до особи споживача, якого стосується відповідна інформація чи сервіс. Тобто, у кожного споживача повинна бути єдина точка доступу – «особистий кабінет», ідентифікація в якому одночасно дає йому доступ до усіх інформаційних ресурсів, котрі є у власності держави і які його стосується. Окремими функціональними розділами цього єдиного кабінету можуть бути розділи присвячені окремим напрямкам електронного урядування. Розділ присвячений електронному судочинству повинен забезпечувати можливість користування усіма процесуальними правами учасника судового процесу, передбаченими відповідними процесуальними кодексами.

І останнє, четверте, це кардинальне реформування судового процесу в напрямку його інформатизації. В реформуванні судочинства взагалі і реформуванні процесуальних правил слід виходити не з можливостей пристосування нових інформаційних технологій до існуючої судово-процесуальної форми, а навпаки – від побудови принципово-нової електронної моделі судового процесу і опосередкування її новими процесуальними нормами, що забезпечують реалізацію традиційних засад судочинства.

Саме такий підхід дозволить вирішити проблему інформаційно-процесуального дисонансу, котра сьогодні найбільше перешкоджає розвитку електронного судочинства. Такий підхід дасть можливість вітчизняному судочинству зробити перехід на якісно новий інформаційно-технологічний рівень.

В результаті нова ідеальна інноваційна модель «Елекронного суду» повинна повністю (за обмеженими виключеннями) замінити собою традиційну модель судочинства. Особа повинна одержати можливість у повній мірі реалізовувати усі свої процесуальні права, на усіх стадіях, в усіх судових процесах, в яких вона бере участь, не покидаючи свого робочого місця. Починаючи від можливостей подання позову і сплати судового збору та закінчуючи одержанням на свій банківський рахунок результату виконання судового рішення, включаючи можливості брати участь в судових засіданнях в режимі відео-конференцій, можливості подання процесуальних документів та доказів в електронному вигляді, можливостей дистанційного ознайомлення з матеріалами справ, користування правовою допомогою в режимі он-лайн тощо.

Бринцев Олексій Васильович – кандидат юридичних наук, доцент, заступник голови господарського суду Харківської області